

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-106>

УДК 338.1:334.021

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

STRATEGIES FOR DEVELOPING THE INNOVATIVE POTENTIAL OF AN ENTERPRISE IN THE CONDITIONS OF DIGITALISATION

Лисиця Юрій БогдановичiOS директор,
United Tech LPORCID:<https://orcid.org/0009-0004-2908-900X>**Lysytsia Yurii**

United Tech LP

Стаття присвячена актуальним питанням обґрунтування стратегій розвитку інноваційного потенціалу підприємств в умовах цифровізації. Автором досліджено наукові підходи та досвід управління інноваційним потенціалом підприємства. У дослідженні використано загальнонаукові методи узагальнення, систематизації та класифікації, а також спеціальні методи стратегічного управління економічним розвитком. В статті обґрунтовано класифікацію стратегічних напрямків розвитку інноваційного потенціалу підприємства в умовах цифровізації. Це дозволило автору сформулювати узгоджену сукупність факторів забезпечення ефективності стратегій розвитку інноваційного потенціалу. Сукупність факторів розробки та впровадження стратегій розвитку інноваційного потенціалу підприємства в умовах цифровізації включає орієнтири на підвищення конкурентоспроможності, оптимізацію процесів, пошук та впровадження інвестицій, адаптивність ринку. Домінування фактору активізації інноваційного потенціалу підприємства при його цифровізації у практичній діяльності підприємств дозволить сформувати відповідний механізм та стратегічний вектор подальшого розвитку.

Ключові слова: інноваційний потенціал, цифровізація, економічний розвиток, детермінанти, фактори, конкурентоспроможність.

The article is devoted to topical issues of substantiation of strategies for development the innovative potential of enterprises in the context of digitalisation. The author examines scientific approaches to managing the innovation potential of an enterprise; assessing and analysing the effectiveness of innovation potential development; substantiating development strategies, including in international markets; and identifying factors for strategising the development of innovation potential in certain sectors of the national economy. The research uses general scientific methods of generalisation, systematisation and classification, as well as special methods of strategic management of economic development. Special attention is focused on studying the experience of implementing the innovative potential for the introduction of digital innovations, as well as the impact of digital technologies on stimulating and activating the innovative potential of an enterprise. The article substantiates the classification of strategic directions of development of the innovative potential of enterprise in the context of digitalisation. The author proposes to coordinate the directions, forms and ways and expected results when substantiating strategies for developing the innovation potential of enterprises in the context of digitalization. The main directions of forming a system of strategies for the development and implementation of innovative potential are: investing in digital innovations, digitalisation of large amounts of information, innovations in digital competencies of personnel, innovations in digitalisation of business communications, cybersecurity. Thus, the main forms and ways of implementing strategies for the development of innovation potential correspond to the strategic directions of digital technologies implementation. This allowed the author to form a coherent set of factors for ensuring the effectiveness of strategies for developing innovation potential. The dominance of the factor of activation of the innovative potential of enterprise in its digitalisation will allow to form an appropriate mechanism and strategic vector for development.

Keywords: innovation potential, digitalisation, economic development, determinants, factors, competitiveness.

Постановка проблеми. На сьогодні у жорстких обмеженнях та ризикових умовах ведення господарської діяльності підприємства особливо потребують механізмів та інструментів для вирішення стратегічних завдань довгострокового розвитку, в тому числі – активізації інноваційного потенціалу, що, за роки економічної стабільності та нарощування інтелектуально-інформаційного капіталу, був сформований та інтенсивно нарощувався. Проте перепонами для активізації й розвитку інноваційного потенціалу підприємства є сукупність деструктивних факторів. В першу чергу таким негативним фактором є недостатній рівень інвестиційного фінансування в частині проведення різного роду досліджень, пошуку новітніх ідей та впровадження новітніх технологій. Наступним негативним фактором для розвитку інноваційного потенціалу підприємства є еміграція високоінтелектуального та відповідного рівня та кваліфікації персоналу, працівників, що мають досвід освоєння та продукування новітніх технологій в межах визначених завдань, а і у разі потреби можуть виконувати свою роботу творчо та використовувати інноваційне мислення. Крім того, несприятлива культура організації виробничого процесу на всіх рівнях виробництва є перешкодою для стимулювання проявів ініціативності персоналу, виникнення новаторських та інноваційних ідей, що знижує рівень потенціалу підприємства. Наступним фактором, що негативно впливає на розвитку інноваційного потенціалу підприємства є низький рівень ефективності системи управління впровадженими інноваціями, що впливає на швидкість та ефективність реагування на зміни ринку діяльності підприємства. Обмежений рівень доступу до інновацій та новітніх технологій, що спричинене відсутністю науково-технічного потенціалу у галузях та в масштабах національної економіки також є фактором, що негативно впливає на розвиток потенціалу підприємства. Більшість описаних факторів є наслідками повномасштабної війни в Україні, а також світової економічної кризи, котра була спровокована локдаунами під час пандемії. Поширення й проникнення інноваційних технологій цифровізації та інтелектуалізації інформаційних систем в період пандемії на сьогодні виступають драйверами подолання економічних криз оскільки дозволяють розвивати суспільні відносини, комунікації, тим самим провокуючи нові потреби споживачів та прискорюють економічні процеси. Таким

чином постає наукове завдання щодо обґрунтованості й пошуку довгострокових стратегій активізації інноваційного потенціалу підприємств в умовах цифровізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження факторів впливу цифрової детермінанти на розвиток інноваційного потенціалу підприємства є актуальним завданням у дослідженнях як українських та зарубіжних науковців. До плеяди дослідників стратегій розвитку інноваційного потенціалу відносимо українських вчених Ареф'єву О. В., Вовк О. М., Гринько П. Л., Далик В. П. з Ярмус С. С., Смерічевського С. Ф. з Побережною З. М., Тульчинську С. О.; цифровізації як процесу імплементації інноваційних технологій в економіці присвячені публікації Бояриної К. О., Кравченко М. О., Ковальчук А. М.; Тимошенко Н. Ю. і Шабановій М. А.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасні наукові дослідження, спрямовані на формалізацію наукових положень зі стратегізації розвитку інноваційного потенціалу підприємств, потребують уточнень в зв'язку із динамічністю дифузії цифрових технологій і їх поширення у всі аспекти суспільно-економічних відносин. Тому залишається не розкритим і актуальним завданням обґрунтування нових підходів до розвитку інноваційного потенціалу економічних систем.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою наукової публікації є обґрунтування теоретичних та прикладних положень для розробки та реалізації стратегії розвитку інноваційного потенціалу підприємства в умовах цифровізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ключові аспекти у дослідженні інноваційного потенціалу підприємства з урахуванням умов ризику в своїх дослідженнях розкрили Далик В. П., Ярмус С. С. [1]. Смерічевський С. Ф., Побережна З. М. при дослідженні розвитку теоретичних та методичних основ розвитку інноваційного потенціалу підприємства в сучасних економічних умовах акцентували на наукових положеннях і пріоритетах стратегічного підходу [2]. Для розробки комплексної системи показників оцінювання стану реалізації інноваційного потенціалу промислових підприємств на мікрорівні Ярмусом С. було описано найбільш поширені методи оцінки інноваційного потенціалу, включаючи експертне оцінювання, розрахунок індексів, метод бальної оцінки, аналіз фінансових показників, метод

процентних співвідношень, графічний метод, а також метод порівняння показників з граничними, допустимими та оптимальними значеннями [3]. Дослідження питань управління інноваційним потенціалом підприємств в умовах цифровізації публікують в своїх працях Денека В., Феник В. та інші [4]. Автори аналізують сучасні тенденції цифровізації в окремих галузях національної економіки та їх безпосередній вплив на управління інноваціями, а також визначають основні фактори та розглядають досвід впровадження цифрових інструментів управління інноваціями в даній сфері. Результати досліджень питань необхідності попередньої розробки на підприємствах стратегій економічного розвитку, серед яких важливу роль займають стратегії інноваційного розвитку, опубліковано в працях Ємельянов О. [5]. При дослідженні детермінізму цифровізації при формуванні інноваційного потенціалу Вовк О. М. розглянула фактори, технології та інструменти, що в сукупності стимулюють цифровізацію та ефективність розвитку інноваційного потенціалу [6]. Дослідження Кравченко М. О. присвячено вивченню впливів цифрової трансформації та аналізу ефективності управління бізнес-процесами при розвитку підприємств [7]. У публікаціях Бояринової К. О. розкрито детермінанти становлення четвертої та п'ятої індустріальної революції, що відображають роль цифрової трансформації та розвитку інноваційного потенціалу при їх імплементації на промислових підприємствах [8].

Отже, проведене дослідження теоретичних засад та здобутків українських вчених при формалізації інноваційного потенціалу й його стратегізації розвитку в умовах цифровізації економічних систем дозволяють стверджувати, що процес цифровізації включає в себе максимальну роботизацію процесів виробництва на типових видах робіт, всебічну автоматизацію стандартизованих робочих процесів, впровадження на всіх рівнях виробництва доступу до мережі інтернет виробничого обладнання та систем виробництва з метою збору та обробки усіх необхідних даних та управління ними в режимі реального часу, впровадження на всіх рівнях виробництва використання хмарних платформ обміну та зберігання даних з метою зниження витрат на розбудову та підтримку інформаційно-технологічної мережі (ІТ-мережі), впровадження та забезпечення всебічного кібернетичного захисту баз даних і цифрових систем виробництва.

Ефективне забезпечення розвитку інноваційного потенціалу підприємства в умовах цифровізації передбачає системний підхід з урахуванням стратегічного планування в діяльності підприємства. Стратегії розвитку інноваційного потенціалу ґрунтуються на основних напрямках, які вибираються для реалізації стратегії: інвестування в інформаційно-технологічну структуру та цифрові технології, впровадження та використання баз для роботи з великими обсягами даних, впровадження гнучкого та адаптивного управління діяльністю підприємства на всіх рівнях, забезпечення високого рівня інноваційної культури праці на підприємстві з метою розвитку активності та ініціативності персоналу, всебічна співпраця з організаціями та підприємствами (науково-дослідними, освітніми, виробничими, тощо), забезпечення максимально високого рівня кібербезпеки. Класифікацію стратегічних напрямків розвитку інноваційного потенціалу підприємства в умовах цифровізації наведено в табл. 1. Постійний аудит необхідності вибору нової стратегії розвитку інноваційного потенціалу в умовах цифровізації, її розробки та впровадження/Подальша оцінка ефективності реалізованої стратегії розвитку інноваційного потенціалу має базуватись на таких факторах, як підвищення конкурентоспроможності, оптимізація процесів, пошук та впровадження інвестицій, адаптивність ринку.

Врахування вказаних причин при реалізація стратегій розвитку інноваційного потенціалу підприємства в умовах цифровізації позитивно впливають відповідні показники діяльності підприємства.

Класифікація факторів, які є основою для розробки та впровадження стратегій розвитку інноваційного потенціалу підприємства в умовах цифровізації наведено на рис. 1.

Збільшення рівня конкурентоспроможності покращує рівень адаптивності на швидкість змін вимог ринку робіт/послуг, що в свою чергу в подальшому підтримує досягнутий рівень конкурентоспроможності на основі впроваджених інновацій та цифрових технологій. Оптимізація процесів в результаті впровадження новітніх цифрових технологій та інновацій на всіх рівнях виробництва забезпечує підвищення рівня ефективності діяльності та в подальшому зниження рівня витрат в процесі виробництва. Пошук та впровадження інвестицій забезпечується наявністю чітко сформованої стратегії розви-

Таблиця 1

Класифікацію стратегічних напрямків розвитку інноваційного потенціалу підприємства в умовах цифровізації

Напрямок розробки стратегії	Форми імплементації стратегій	Шлях реалізації	Очікувані результати
Інвестування в цифрові технології та інформаційно-технологічну інфраструктуру підприємства.	Впровадження сучасних технологій для підвищення ефективності та продуктивності підприємства.	<ul style="list-style-type: none"> - створення або оновлення інформаційно-технологічної інфраструктури; - впровадження та використання хмарних ресурсів обробки та зберігання даних; - інтеграція цифрових мереж; - актуалізація цифрових систем управління виробничими процесами. 	Забезпечує оптимізацію процесів та зниження витрат.
Використання баз даних для роботи з великими обсягами даних.	Збір та аналіз великих обсягів даних з метою прийняття ефективних управлінських рішень та персоналізації по клієнтській базі продукції, робіт та послуг.	<ul style="list-style-type: none"> - впровадження та використання інформаційно-цифрових ресурсів збору, обробки та зберігання великих обсягів даних; - впровадження та використання існуючих аналітичних цифрових платформ та інформаційних панелей з метою підвищення ефективності управлінських рішень. 	Підвищує ефективність управлінських рішень, точність прогнозів та показники задоволення потреб та вимог ринку.
Гнучке та адаптивне управління діяльністю підприємства.	Впровадження гнучких методів управління діяльністю підприємства з метою швидкої адаптації до змін і постійного вдосконалення процесів на всіх рівнях діяльності.	<ul style="list-style-type: none"> - впровадження цифрових комплексних засобів для керування проєктами; - створення крос-функціональних команд. 	Підвищення ефективності управління та забезпечення швидкості реагування на зміни ринку.
Інноваційна культура праці.	Формування середовища в колективі, яке безпосередньо або опосередковано сприяє проявам креативності, елементам новаторства та постійному підвищенню кваліфікації працівників.	<ul style="list-style-type: none"> - стимулювання ідей та пропозицій серед персоналу; - збір та опрацювання інноваційних ідей та рішень; - навчання на регулярній основі персоналу цифрових технологій; - впровадження ефективних заходів підтримки професійного розвитку працівника 	Підвищення ефективності за результатами генерації нових ідей та підвищенню кваліфікації персоналу.
Співпраця з організаціями та підприємствами.	Взаємодія з науковими установами та іншими підприємствами для спільного розвитку інноваційних проєктів.	<ul style="list-style-type: none"> - партнерські відносини з науково-дослідними та науково-освітніми установами; - партнерські відносини з іншими підприємствами. 	Збільшує доступ до цифрових технологій та баз інформації.
Кібербезпека	Забезпечення захисту інформаційних систем та даних від кібератак і витоків інформації.	<ul style="list-style-type: none"> - захист даних та інформаційно-технологічної інфраструктури через впровадження актуальних засобів кібернетичної безпеки; - на постійній основі аудит рівня кібернетичної безпеки та ефективні рішення на основі аналітики; - на постійній основі підвищення рівня обізнаності про актуальні загрози персоналу (з подальшим проведенням тренінгів з кібернетичної безпеки). 	Забезпечує захист від репутаційних втрат, фінансових витрат та втрат даних.

Джерело: узагальнено автором

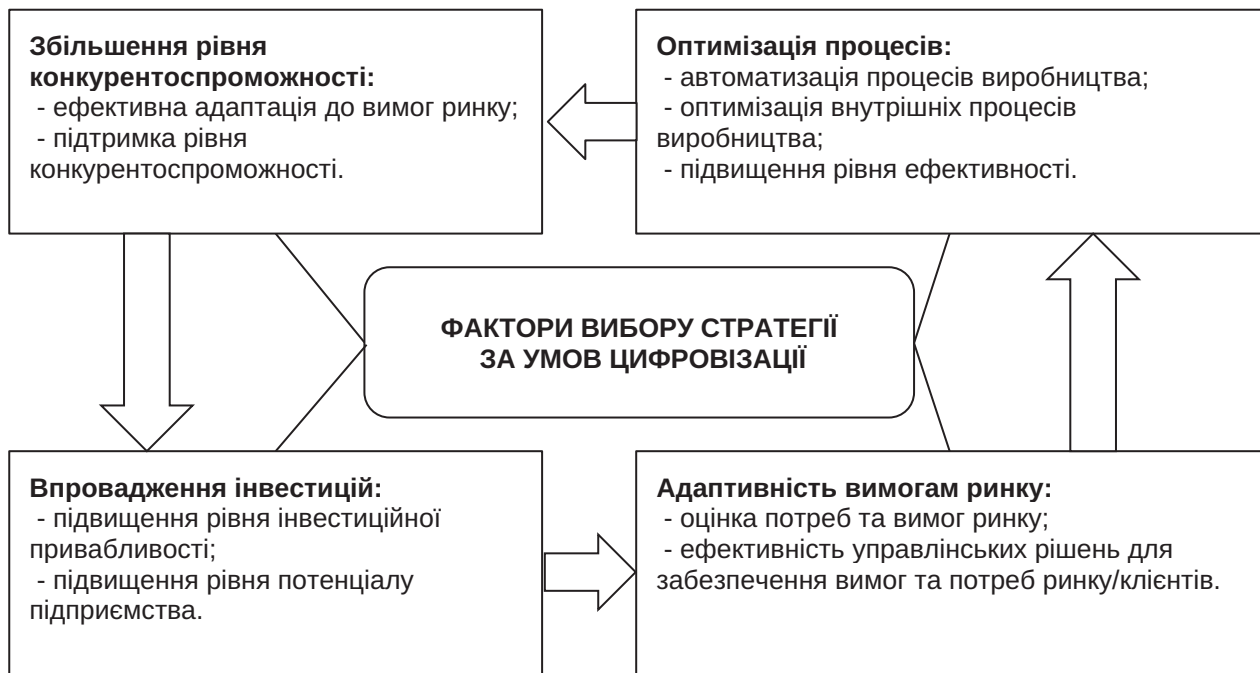

Рис. 1. Фактори вибору стратегій розвитку інноваційного потенціалу підприємства в умовах цифровізації

Джерело: побудовано автором

тку інноваційного потенціалу (також і в умовах цифровізації) та збільшує рівень інвестиційної привабливості підприємства в цілому, що в подальшому дає можливість впроваджувати нові інвестиції. Впровадження новітніх цифрових технологій та інновацій робить підприємство більш адаптивним до ринку, тобто дає можливість оперативного, в короткий проміжок часу провести аналіз змін у вимогах та потребах ринку, вчасно і головне ефективно прийняти відповідні управлінські рішення щодо необхідних змін в процесах виробництва чи вибору продукції, робіт чи послуг, які будуть виробляти чи надаватись.

Висновки. Цифровізація підприємств на сьогодні є обґрунтованим та неминучим процесом розвитку підприємства, що забезпечує високий рівень конкурентоспроможності інноваційно-активного підприємства в умовах сучасного глобального ринку. Вона вимагає стратегічного підходу для її реалізації, пошуку та впровадження усіх видів інвестицій та постійного вдосконалення інноваційного потенціалу як на окремих видах виробництва, так і в цілому на підприємстві. В цілому, інноваційний потенціал та його стратегії його реалізації є ключовими умовами успішного та довгострокового розвитку підприємства в умовах швидкозмінного ринкового середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Далик В. П., Ярмус С. С. Оцінка інноваційного потенціалу підприємства в умовах ризику. *Інтернаука*. 2024. № 2. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-2-9508>. (дата звернення: 22.07.2024).
2. Смерічевський С., Побережна З., Гура С. Розвиток теоретико-методичних основ формування інноваційного потенціалу авіапідприємства. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3390> (дата звернення: 22.07.2024).
3. Ярмус С. Система показників оцінювання стану інноваційного потенціалу промислових підприємств. *Економічний простір*. 2024. № 191. С. 256–263.
4. Денека В., Феник В., Торбич А., Кривуля Р. Управління інноваційним потенціалом підприємств будівельної галузі в умовах цифровізації. *Академічні візії*. 2024. № 27. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/936> (дата звернення: 22.07.2024).

5. Ємельянов О. Оцінювання вибору підприємствами стратегій їх інноваційного розвитку: матеріали IV Міжнародної наукової конференції «Наукові відкриття та фундаментальні наукові дослідження: світовий досвід» (м. Луцьк 07 червня 2024 р), м. Луцьк. С. 23–25.
6. Вовк О. М. Формування інноваційного потенціалу підприємств в умовах цифровізації регіональних економічних систем. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2022. Том 21 № 3(52). С. 64–67.
7. Кравченко М. О., Салабай В. О. Роль цифрових трансформацій бізнес-процесів підприємств. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут*. 2023. № 26. С. 148–153.
8. Бояринова К. О., Саченко О. А. Домінанти цифрової трансформації економічної діяльності промислових підприємств. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут*. 2023. № 26. С. 59–64.
9. Ковальчук Т., Загарій В. Інноваційні стратегії міжнародної конкурентоспроможності підприємств України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-33> (дата звернення: 22.07.2024).
10. Гринько П. Л. Інноватизація як прогностична ідея розвитку бізнесу в умовах цифрової економіки. *Бізнес Інформ*. 2019. № 10. С. 57–63. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-10-57-63> (дата звернення 22.07.2024).
11. Тимошенко Н. Ю., Шабанова М. А. Розвиток інноваційної діяльності в умовах цифровізації. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск 29. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-30>. (дата звернення 22.07.2024).
12. Kuzior, A., Arefieva, O., Kovalchuk, A., Brožek, P., & Tytykalo, V. (2022). Strategic guidelines for the intellectualization of human capital in the context of innovative transformation. *Sustainability (Switzerland)*, 14(19), 11937. DOI: <https://doi.org/10.3390/su141911937> (дата звернення: 22.07.2024).

REFERENCES:

1. Dalyk V. P., Yarmus S. S. (2024) Otsinka innovatsiinoho potentsialu pidpriemstva v umovakh ryzyku [Evaluation of the innovative potential of the enterprise under risk conditions]. *Internauka – Internauka*. № 2. Available at: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-2-9508>. (accessed 22 July, 2024).
2. Smerichevskiy, S., Poberezhna, Z., Hura, S. Rozvytok teoretyko-metodychnykh osnov formuvannya innovatsiinoho potentsialu aviapidpriemstva [Development of theoretical and methodological basis for formation of the innovation potential of an aviation enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*. № 59. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/ljournal/article/view/3390> (accessed 22 July, 2024)
3. Iarmus, S. (2024). Systema pokaznykiv otsiniuvannya stanu innovatsiinoho potentsialu promyslovykh pidpriemstv [System of indicators for assessing the state of innovation potential of industrial enterprises]. *Ekonomichnyi prostir – Economic space*. № 191. P. 256–263.
4. Deneka V., Fenyk V., Torbych A., Kryvulia R. (2024) Upravlinnia innovatsiinym potentsialom pidpriemstv budivelnoi haluzi v umovakh tsyfrovizatsii [Management of the innovative potential of construction industry enterprises in the context of digitalisation]. *Akademichni vizii – Academic visions*. № 27. Available at: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/936> (accessed 22 July, 2024).
5. Iemeljanov O. (2024). Otsiniuvannya vyboru pidpriemstvamy stratehii yikh innovatsiinoho rozvytku [Evaluation of the choice of enterprises' strategies for their innovative development]. *Naukovi vidkryttia ta fundamentalni naukovi doslidzhennia: svitovi dosvid – IV Mizhnarodnoi naukovi konferentsii (Lutsk, 07 June 2024)*. P. 23–25.
6. Vovk O. M. (2022) Formuvannya innovatsiinoho potentsialu pidpriemstv v umovakh tsyfrovizatsii rehionalnykh ekonomichnykh system [Formation of the innovative potential of enterprises in the context of digitalisation of regional economic systems]. *Rynkova ekonomika: suchasna teoriia i praktyka upravlinnia – Market economy: modern theory and practice of management*. Tom 21 № 3(52). P. 64–67.
7. Kravchenko M. O., Salabai V. O. (2023). Rol tsyfrovyykh transformatsii biznes-protsesiv pidpriemstv. *Ekonomichnyi visnyk NTUU “Kyivskiy politekhnichnyi instytut” – Economic Bulletin of NTUU “Kyiv Polytechnic Institute”*. № 26. P. 148–153.
8. Boiarynova K. O., Sachenko O. A. (2023). Dominanty tsyfrovoy transformatsii ekonomichnoi diialnosti promyslovykh pidpriemstv [Dominants of digital transformation of economic activity of industrial enterprises]. *Ekonomichnyi visnyk NTUU “Kyivskiy politekhnichnyi instytut” – Economic Bulletin of NTUU “Kyiv Polytechnic Institute”*. № 26. P. 59–64.
9. Kovalchuk T., Zaharii V. (2024). Innovatsiini stratehii mizhnarodnoi konkurentospromozhnosti pidpriemstv Ukrainy [Innovative strategies for international competitiveness of ukrainian enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*. № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-33> (accessed 22 July, 2024)

10. Hrynko, P. L. (2019). Innovatyzatsiia yak prohnostychna ideia rozvytku biznesu v umovakh tsyfrovoy ekonomiky [Innovatization as a Predictive Idea of Business Development in the Context of Digital Economy]. *Business Inform – Business Inform*, (10), pp. 57–63. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-10-57-63> (accessed 22 July, 2024).
11. Tymoshenko, N. Yu., Shabanova, M. A. (2021). Rozvytok innovatsiinoi diialnosti v umovakh tsyfrovizatsii [Innovative activity development in the conditions of digitalization]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, (29). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-30>. (accessed 22 July, 2024).
12. Kuzior, A., Arefieva, O., Kovalchuk, A., Brožek, P., & Tytykalo, V. (2022). Strategic guidelines for the intellectualization of human capital in the context of innovative transformation. *Sustainability (Switzerland)*, 14(19), 11937. DOI: <https://doi.org/10.3390/su141911937> (accessed 22 July, 2024).